

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ННІ ЛІСОВОГО І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Кафедра лісівництва

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ННІ ЛіСПГ

проф. _____ Лакида П.І.

«_____» _____ 2020 року

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

з дисципліни «Лісівництво» для студентів спеціальності
205 – «Лісове господарство»

1. Мета і задачі навчальної практики

Мета навчальної практики з лісівництва полягає у закріпленні теоретичних знань про природу лісу, способи його поновлення та технологію лісовирощування. У відповідності до вимог кваліфікаційної характеристики фахівця лісового господарства програма побудована таким чином, щоб студенти здобули необхідні вміння та навички щодо організації та проведення основних видів лісогосподарських робіт. В результаті опрацювання завдань програми майбутній фахівець повинен вміти:

- виконати лісівницький опис насаджень в природі, встановити тип лісорослинних умов, тип лісу, тип деревостану;
- призначити спосіб рубки головного користування з встановленням основних організаційно-технічних показників у відповідності з Правилами рубок, а також виконати відведення і таксацію деревостану на ділянці стиглого лісу, заповнити відповідні акти та перелікові відомості, які потрібні для видачі лісорубного квитка;
- встановити потребу насаджень в рубках догляду, відвести ділянку під рубку догляду з оформленням необхідної документації;
- керувати роботами щодо технологічного облаштування ділянок, відведених під рубку догляду;
- встановити потребу насаджень у санітарно-оздоровчих заходах, відвести ділянку під вибіркову та суцільну санітарну рубку з оформленням необхідної документації;
- здійснити огляд місць рубок і скласти відповідний акт;
- здійснити контроль за дотриманням основних документів, які регламентують порядок ведення лісового господарства.

Навчальна практика проводиться на об'єктах ВП НУБіП України «Боярська лісова дослідна станція», яка є базою для її проведення.

2. Обсяг та організація робіт

У відповідності до діючого навчального та календарного плану на проведення навчальної практики з лісівництва відводиться два тижні (72 години) у 6 семестрі. Керівництво навчальною практикою здійснюється кафедрою. Відповідальним керівником практики з лісівництва є викладач кафедри. Опрацювання теми 6 і 7 здійснюється із залученням інженерно-технічного персоналу лісівництва. Керівник практики несе відповідальність за виконання усіма студентами програми практики. Бригаду студентів очолює бригадир, який перед початком практики одержує необхідні інструменти, прилади, посібники і т.п. Екскурсія проводиться у

складі академгрупи, а окремі роботи виконуються або академгрупою (закладка пробних площ з вирубуванням дерев при відведенні лісосік під освітлення чи прочищення), або бригадою чи ланкою.

Кожен день навчальної практики, як правило, складається із двох етапів роботи:

- а) виконання робіт у лісі;
- б) камеральної роботи з обробки зібраного матеріалу та оформлення щоденника.

На початку практики керівник проводить вступний інструктаж з охорони праці і техніки безпеки, про що робиться відмітка у спеціальному журналі. Перед проведенням робіт, які пов'язані з рубкою дерев, первинний інструктаж на робочому місці проводить працівник лісництва, залучений на допомогу керівнику практики.

Протягом практики кожен студент веде щоденник, в якому записується робота у лісі та результати камерального обробки матеріалу. Усі записи повинні вестись ретельно і акуратно.

Перед складанням заліку із практики кожна бригада спочатку подає матеріали відведення лісосік під рубки догляду за лісом лісничому, або помічнику лісничого, потім кожен студент повинен показати щоденник практики з додатками, які відображають виконання роботи у відповідності з програмою та типологічний гербарій (один на ланку) викладачеві. На залік виносяться практичні питання у розрізі програми практики.

3. Методика проведення практики

Окремі теми програми опрацьовуються під час екскурсій у ліс у складі академгрупи з метою виконання конкретних завдань у відповідності із темою, що вивчається. З цією метою група поділяється на бригади чисельністю по чотири студенти та ланки – по 2 студенти. Окремі теми передбачено виконувати побригадно або у складі ланки під керівництвом викладача.

4. Зміст навчальної практики

4.1. Календарний план, керівники та місце проведення навчальної практики

Таблиця 1

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН навчальної практики з дисципліни „Лісівництво”

Тема заняття	Тривалість, год
Поняття про ліс. Лісівницький опис насаджень	6
Будова лісових насаджень	6
Типи лісу. Лісотипологічне обстеження насаджень	12
Облік та оцінка природного поновлення лісу	6
Рубки головного користування	6
Лісогосподарські заходи у лісництві	6
Рубки догляду за лісом	12
Санітарно-оздоровчі заходи	12
Обробка зібраного матеріалу, оформлення звіту і складання заліку з практики	6
Разом	72

Таблиця 2

Керівники, дата та місце проведення навчальної практики для студентів різних груп

Місце проведення	Курс, група	Дати проведення	Відповідальні викладачі
ВП НУБіП України «Боярська ЛДС»	3,1	06.07. - 18.07.2020 р.	доц. Левченко В.В.
ВП НУБіП України «Боярська ЛДС»	3,2	06.07. - 18.07.2020 р.	ст. викл. Сошенський О.М..

4.2. Структура навчальної практики

У відповідності до діючого навчального плану та програмою дисципліни «Лісівництво» під час навчальної практики виконуються наступні теми:

Тема 1. Поняття про ліс, лісівницький опис насаджень

Основні етапи розвитку лісових насаджень. Лісівницький опис стиглих насаджень. Опис живого надґрунтового покриву.

Тема 2. Будова лісових насаджень

Класифікація дерев. Закладання та опис пробної площі в типовому середньовіковому насажденні. Перелік дерев на пробній площі з розподілом їх за класами Крафта (для першого ярусу). Розподіл дерев першого ярусу за класами продуктивності згідно класифікації проф. Б.Д. Жилкіна. Аналіз отриманих результатів.

Тема 3. Лісотипологічне обстеження насаджень

Лісотипологічне обстеження насаджень. Опис основних типів лісорослинних умов (за Є.В.Алексєєвим-П.С.Погребняком) і типів лісу (за Б.Ф.Остапенком) під керівництвом викладача. Вивчення лісівницьких особливостей окремих типів лісу. Рослини-індикатори різних типів лісорослинних умов. Збір рослин-індикаторів для гербарію. Самостійне рекогносцирувальне лісотипологічне обстеження насаджень у відповідності з індивідуальним завданням.

Тема 4. Облік та оцінка природного поновлення лісу

Основна мета обліку. Способи обліку природного поновлення. Категорії підросту за його станом. Облік підросту під пологом стиглих соснових насаджень та на вирубках різними способами. Оцінка та використання результатів обліку поновлення.

Тема 5. Рубки головного користування

Основні способи головних рубок, які застосовуються в лісівництві. Обчислення та розміщення розрахункової лісосіки головних рубок. Встановлення основних організаційно-технічних показників головних рубок. Застосування складних способів головних рубок в різних типах соснових лісів. Очищення місць рубок від порубкових решток. Складання матеріально-грошової оцінки лісосік.

Тема 6. Лісогосподарські заходи в лісництві

Види лісогосподарської діяльності лісництва. Щорічний обсяг рубок догляду за лісом. Оцінка якості рубок догляду, які проведені у минулому або поточному роках. Організація праці та технологія проведення рубок догляду. Встановлення ступеня потреби у рубках догляду на окремих ділянках молодняків і середньовікових насаджень. Нові способи рубок догляду в соснових культурах лісництва. Санітарні та інші рубки в лісництві. Огляд місць рубок.

Тема 7. Рубки догляду за лісом

Традиційне розміщення щорічної лісосіки рубок догляду у межах лісництва та його недоліки. Суть та переваги поквартально-блокового розміщення щорічної лісосіки рубок догляду. Технологія та елементи технологічного облаштування лісосік рубок догляду. Суть селективного, лінійного, лінійно-селективного, коридорного способів рубок догляду, умови їхнього застосування. Технології рубок догляду за лісом. Складання «Технологічної карти розробки лісосіки рубок догляду за лісом».

Загальні вимоги щодо відведення лісосік під рубки догляду за лісом. Відведення ділянок соснових насаджень під освітлення або прочищення. Відмежування ділянок в натурі. Вибір місця і закладка пробної площі. Класифікація дерев при рубках догляду за лісом. Вимітка

дерев на пробній площі, їх рубка. Розробка зрубаних дерев на сортименти. Укладання заготовленої лісопродукції та її облік.

Оформлення акту відводу лісосік під освітлення або прочищення. Відведення ділянок соснових насаджень під проріджування або прохідну рубку. Призначення дерев в рубку у відповідності з класифікацією, їх вимітка і клеймування, заповнення перелікової відомості. Вимірювання висот дерев і встановлення розряду масових таблиць. Матеріальна оцінка. Закладання пробної площі із встановленням ступеня зріджування деревостану за кількістю вирубаних дерев, за сумою площ перерізів і запасу, що вибирається.

Тема 8. Санітарно-оздоровчі заходи

Санітарно-оздоровчі заходи у лісах. Загальні вимоги щодо відводу насаджень під санітарні рубки. Відведення насаджень під вибірково санітарну рубку. Призначення дерев до рубки у відповідності з категорією стану, їх вимітка, нумерація і клеймування, вимірювання висот дерев, заповнення спеціальної перелікової відомості. Встановлення розряду масових таблиць та матеріальна оцінка. Умови та порядок відведення насаджень або їх частини під суцільну санітарну рубку.

5. Інструменти, прилади та інший інвентар

Папір міліметровий, бусолі або гоніометри, висотоміри або екліметри, гербарні сітки і гербарний папір, лопати, мірні вилки, крейда, мірні стрічки і рулетки, мірні рамки для обліку підросту, ножівки, сокири, різці. Кількість переліченого повинна забезпечувати виконання завдань практики академгрупою студентів.

6. Заходи по охороні праці та виробничій санітарії

Перед початком практики керівник академгрупи проводить загальний інструктаж з охорони праці, правил техніки безпеки, промислової санітарії, ознайомлює із вимогами Положення про порядок проведення навчальних практик студентами лісогосподарського факультету НАУ (2008 р.) та Правилами внутрішнього розпорядку в студентських гуртожитках НУБіП України, за що студенти розписуються у відповідному журналі.

Перед проведенням робіт, пов'язаних з рубкою дерев (теми 5–7), первинний інструктаж на робочому місці стосовно безпечних прийомів праці проводить працівник лісництва. Звертається особлива увага на безпечні прийоми праці з ріжучими інструментами, про що робиться відмітка у спеціальному журналі.

У випадку залучення студентів до виконання виробничих робіт у лісництві, проведення і оформлення інструктажа виконується керівниками робіт від виробництва.

7. Рекомендовані джерела інформації

1. Воробьев Д. В. Типы лесов европейской части СССР. Киев, АН УССР, 1953. 452 с.
2. Воробьев Д. В. Методика лесотипологических исследований. Киев, Урожай, 1967. 388 с.
3. Лісовий кодекс України: закон України від 21 січня 1994 №3852-ХІІ (в редакції від 16 січня 2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12> (дата звернення: 31.01.2020).
4. Нормативно-справочные материалы для таксации лесов Украины и Молдавии. Киев, Урожай, 1987. 599 с.
5. Определитель высших растений Украины / Доброчаева Д. Н., Котов М. И., Прокудин Ю. Н. и др. Киев, Наукова думка, 1987. 548 с.
6. Погребняк П. С. Основы лесной типологии. Киев, АН УССР, 1955. 456 с.
7. Про затвердження Правил рубок головного користування : наказ Державного комітету лісового господарства України від 23 грудня 2009 р. №364. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-10> (дата звернення: 29.01.2020).
8. Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів : постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2007 р. №724 (в редакції від 11 листопада 2016 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/724-2007-%D0%BF> (дата звернення: 29.01.2020).

9. Про затвердження Санітарних правил в лісах України : постанова Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. №555 (в редакції від 24 грудня 2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-95-%D0%BF> (дата звернення: 29.01.2020).
10. Свириденко В. Є., Бабіч О. Г., Киричок Л. С. Лісівництво : підручник. Київ, Арістей, 2008. 544 с.
11. Сортиментные таблицы для таксации леса на корню. Киев, Урожай, 1984. 630 с.

Програма навчальної практики схвалена на засіданні кафедри лісівництва (протокол № 15 від 14.04.2020 р.)

Завідувач кафедрою лісівництва, проф.

Бондар А.О.